

XX АСР ТАМИЛ АДАБИЁТИДА РОМАННАВИСЛИКНИНГ ШАКЛЛАНИШ ТАРИХИДАН

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7393968>

Мактуба Махаматжоновна Муртазаходжаева

Жанубий ва жануби-шарқий Осиё тиллари кафедраси катта ўқитувчиси,
+998935774070, said_lola@mail.ru

АННОТАЦИЯ

Ушбу мақолада тамил адабиётида роман жанрининг шаклланиши ҳамда биринчи романнавис қаламига мансуб илк романларда кўтарилган мавзулар таҳлилга тортилган. Шунингдек, Ҳиндистон адабиёти, хусусан, романчилик тарихини тадқиқ қилган рус олимларининг фикрлари келтирилган. Мақола ўзбек ҳиндшунослигида янги йўналиш бўлган тамил адабиёти билан мухтасар ҳолда танишиши имконини беради.

Калит сўзлар: *тамил адабиёти, тамил адабиётининг тарихий босқичлари, биринчи романистлар, романлардаги мавзулар.*

ANNOTATION

This article analyzes the formation of the novel genre in Tamil literature and the topics raised in the first novels written by the first novelist. Also, the opinions of Russian scholars who researched Indian literature, particularly the history of novels, are presented. The article provides a brief introduction to Tamil literature, which is a new direction in Uzbek Indian studies.

Key words: *Tamil literature, historical stages of Tamil literature, first novelists, themes in novels.*

Ҳиндистон инсон тамаддунининг қадимий бешикларидан бири ҳисобланганлиги боис бу юрт халқлари адабиёти ҳам кўҳна тарихга эга. Унинг адабиёти ҳам турли жанрларга бой ва тарихан бир неча даврларни босиб ўтган. Шу жумладан тамил халқи ҳам қадимий ва бой адабиёт ворисидир. Кўп йиллик тарих давомида тамил халқи томонидан ўзига хос серқирра ва залворли асосга эга адабиёт яратилган. Бу адабий мерос катта илмий изланишни талаб қилади. Тамил адабиёти бошқа ҳинд адабиётига нисбатан рус шарқшунослари томонидан кам ўрганилган. Хусусан, ўзбек ҳиндшунослигида махсус

ўрганилмаган. (О.С.Полинова, Т.Ходжаева, У.Муҳибоваларнинг Ҳиндистон халқлари адабиёти бўйича олиб борган илмий тадқиқотлари ўрганиб чиқилди. Уларнинг ишида дравид халқлари адабиётидан телегу адабиёти ўрганилганлиги кузатилди)¹

Тамил адабиёти рус олимлари – Н.Краснодембская, С.Рудин, В.Макаренко, Е.Челышев, А.Ибрагимов, Ю.Глазова, И.Яжлева, Л.В. Бычихина, А.М. Дубянский, В.П.Фурник, И.А.Смиронова² томонидан ўрганилиб, бир қатор илмий ишлар асосида арзигулик ютуқлар қўлга киритилган.

Тамил адабиёти Ҳиндистоннинг бошқа халқлари адабиёти каби XIX асрнинг охиригача диний мавзулар йўғрилгани маълум. Анъанага кўра қадимий тамил адабиёти уч асосий йўналишни ўз ичига олади: шеърий жанрлар (ияль), мусиқий асарлар (ишей) ва драма (натакам ёки кутту). Қадимда тамиллар томонидан мусиқа, рақс ва драма ҳақида трактатлар яратилган. Бироқ санъатнинг кўпгина турларига йўл бермаган буддизм ва жайнизм даврида дин таъсирида бу трактатлар бутунлай йўқ қилиб ташланган. Шу сабаб тамил адабиёти тарихида шеърият(ияль) га салмоқли ўрин ажратилган. Ияль ҳам ўз навбатида иккига бўлинади: *илакканам* ва *илаккиям*. Илакканамда грамматика, мантик, риторика³ ва просодия⁴га оид маълумотлар берилган. Илаккиямда эса илакканам қонунлари асосида яратилган шеърият намуналари берилган.

Тамил адабиётининг қадимий даври таҳлил қилинганда унинг пайдо бўлиш манбалари ва тамил тилидаги илк ёзма манбалар ўрганилади. “Сангам”– учта шеърий тўплам 473 та шоирнинг ижодидан ташкил топган бўлиб, 2279 та турли жанрлардаги шеърий асарлар мавжуд. Аввало, “Еттуттохей” (“8 тўплам”) ва “Паттупатту” (“Ўнта кўшиқ китоби”) орқали бизгача етиб келган илк грамматик асар “Толькаппиям” ҳақида ахборот берилади. Сангам адабиёти

¹ Шарқ халқлари адабиёти тарихи (Монография) 5-том. Ҳиндистон халқлари адабиёти. –Т.:2016 йил.

² Дубянский А.М. Дравидские литературы // Изучение литератур Востока. Россия. XX век, Москва: "Восточная литература", 2002.

³ Риторика (юн. *rhetorike* — нотиклик) — нотиклик санъати; кенг маънода умуман бадиий наср ҳақидаги фан. Милоддан аввалги V-IV асрларда Юнонистонда юзага келиб, милоддан аввалги III—II-асрларда тизимли фан шаклини олган. Милоддан аввалги I асрда Римда тарқалган. 5 қисмдан иборат бўлган: материални топиш, жойлаштириш, сўз билан ифодалаш (3 услуб: юкори, ўрта, пастки ҳамда услуб кўтаринкилигининг 3 воситаси: сўз танлаш, сўзларни бириктириш ва услубий фигуралар ҳақидаги таълимот), ёдлаш, талаффуз. Қадимги даврда (Цицерон, Квинтилиан ижодида) ишлаб чиқилган, ўрта асрларда ва янги даврда (Россияда Ломоносов ижодида) ривожлантирилиб, XIX асрда адабиёт назариясига кўшилиб кетган. Кейинчалик «Риторика» термини дабдабали, куруқ сафсатаани англатган (<https://qomus.info/encyclopedia/cat-r/ritorika-uz/>).

⁴ Просодия (қадимги юнон тилида *πρόσῳδία* - стресс, хор; сўзма -сўз - хор) - шеърият бўлими бўлиб, унда поетик нутқнинг унли товушлар, паузалар, интонация, стресс, бўғинлар (узун ва қиска, стрессли ва стрессиз) каби ўлчовли товуш элементлари ўрганилади.). Шунингдек, кенг маънода "просодия" атамаси "шеър" тушунчасининг синоними сифатида ишлатилиши мумкин.

даврида тамил халқининг дастлабки тарихи ёритилган. Бу давр адабиёти устида олиб борилган изланишлар шуни кўрсатдики, мазкур даврга тааллуқли адабиёт яратилган пайтдаёқ тамил жамиятида синфий жамият ва давлатчилик вужудга келиб бўлиб бўлган эди.

Бундан ташқари Тамилнаду штатида жайнизм ва буддизмнинг тарқалиши натижасида пайдо бўлган жайн ва буддавий адабиётининг мероси ҳақида баъзи бир маълумотлар келтирилади. Бу эса дидактик ёхуд ахлоқий шеърятнинг “Падиненкижжканаки” (“18 та кичик асар”) пайдо бўлишига олиб келган. Бу асарлар эрамизнинг IV-VIII асрларида ёзилган.

Тамил адабиётининг кейинги даври шива ва вишну бҳакти таъсири билан тавсифланади. Бҳакти адабиёти аввал жанубда (VII аср), кейин шимолда (XV-XVIII асрлар) пайдо бўлган.

Тамил адабиёти ривожланишининг кейинги босқичи тамил тилига мумтоз санскрит асарларининг таржимаси, ҳиндавийликнинг қайта тикланиши (Рамаян тамил вариатининг яратилиши, XII аср ва XIV асрда эса “Бҳарата авлодлари ҳақида афсона”) ҳамда жанубга мусулмон босқинчиларининг бостириб келиши ва ҳинду-мусулмон маданияти синтезининг пайдо бўлиши билан боғлиқдир.

Кейинги босқич XVI-XVIII асрларни ўз ичига олади ва бу даврда тамил адабиётида таназзул кузатилади. Инглизларнинг Тамилнаду штатига кириб келиши, Ғарб ва христиан динларининг таъсири, янги мазмун ва йўналишдаги адабиётнинг пайдо бўлиши, Инжил мавзусида дostonлар ҳамда тамил тилида айёрлар ҳақидаги ҳикояларни яратган алоҳида италян миссионерларининг ижоди – бунинг барчаси таназзулга сабаб бўлди.

XIX асрда маърифий адабиётнинг пайдо бўлиши, Европа андозаси бўйича ўқув муассасаларининг ташкил қилиниши, қадимги тарих ва адабиётга қизиқишнинг ортиши, миссионерлар фаолиятининг кучайиши – буларнинг барчаси замонавий тамил тили бўйича грамматика ва луғатларнинг яратилишига олиб келди. Шу асрда тамил публицистикаси шаклланди. Тамил тилида илк ойнома ва рўзномалар, илк замонавий тамил насри, хусусан, илк роман пайдо бўлди.

XX аср – миллий озодлик ҳаракатининг кучайиши, адабиётда ҳақиқий ҳаётга кескин бурилиш, янги авлод ёзувчиларининг адабиёт майдонига кириб келиши (Субраманьям Баради ва бошқалар), замонавий тамил тилининг шаклланишини таъминлади. Замонавий тамил адабиётининг асосчиси Субраманьям Баради рус мумтоз адабиётига, жумладан, Л. Толстой асарларига

мурожаат қилган биринчи тамил адиби эди. XX аср бошида Л. Толстой ҳақидаги материаллар оммабоп «Сарасвати» ойномасида нашр этилган эди.

Ҳинд халқлари адабиётида роман жанри хусусида бир қатор илмий ишлар (В.А.Новикова ⁵, В.К.Ламшуков ⁶, Е.В.Паевская ⁷, З.Н.Петруничева ⁸, И.С.Рабинович ⁹, А.С.Сухочев¹⁰, Е.П.Чельшев¹¹) амалга оширилган. Олимлар томонидан XIX аср охири – XX аср боши адабиётидаги янгилашни руҳияти ўрганиб чиқилди. Дастлабки ҳинд романнависларнинг асосий ижод услуби маърифатпарвар реализм бўлган ва бу жараён В.К.Ламшуков ¹² ва В.А.Макаренко¹³ лар ўз мақолаларида ёритган.

Тамил адабиётида замонавий наср намуналари бўлмиш – роман, ҳикоя, очерклар XIX асрнинг охирида пайдо бўлди. Тамил адабиётида ҳам роман жанри ҳинд халқлари адабиёти контекстида шаклланди. Роман жанри ўзининг сирлилиги ва янгилиги билан ижодкорларни ва китобхонларни қизиқтириб қўйди. Роман жанрининг вужудга келиши матбуот (журналлар) ва китоб ноширлигига асос солди. Бу ҳолат бутун Ҳиндистонда бир вақтнинг ўзида содир бўлмади. Ҳиндистонда биринчи бўлиб бенгал ва маратҳий тилларида роман пайдо бўлди. Журналларда 1855-1857 йилларда бенгал адиби Перичанда Митронинг “Бой хонадоннинг эркатойи” романи босилди ва 1858 йилда алоҳида китоб ҳолида нашр қилинди. Маратҳий тилида Баба Падманажийнинг “Жамнанинг саёҳати” деб номланган романи 1857 йилда нашр қилинади. Ундан кейин урду тилида Назир Аҳмаднинг “Келиннинг кўзгуси” 1869 йилда, тамил тилида Веданаягам Пиллейнинг “Пиратаб Мудалияр тарихи” романи 1879 йилда, ассам тилида Падваматидеви Пхуканинининг “Судҳарманинг саргузаштлари” романи 1880 йилда, ҳиндий тилида Лал Шринивасдаснинг “Тажриба–энг яхши устоз” романи 1882 йилда, малаяламда Чанду Меноннинг “Индулекха” романи 1889 йилда нашр қилинди. Ҳиндистоннинг турли тилларидаги роман жанрининг пайдо бўлишида 20-30 йиллик танаффус

⁵ Новикова В.А. историческая проблематика в творчестве ранних бенгальских романистов, – сб.

“Теоретические проблемы восточных литератур”, М., 1969

⁶ Ламшуков В.Маратхская литература, М., 1970

⁷ Паевская Е.В. Рам Мохан Рой–предшественник буржуазного национального движения в Бенгалии, –«Ученые записки Тихоокеанского института», т. 2, М., 1949

⁸ Гуров Н., Петруничева З. Литература телегу, М., 1967

⁹ Рабинович И.С. Сорок веков индийской литературы, М., 1969

¹⁰ Сухочев А. От дастана к роману, М., 1971

¹¹ Чельшев Е. Литература хинди, М., 1968

¹² Ламшуков В.К. Ранний маратхский роман и его уроки, –сб. “Проблемы индийского романа”, М., 1974

¹³ Макаренко В.А.. Вопросы становления и развития романа в литературах Тамилнада и Керала. –сб.

“Проблемы индийского романа”, М., 1974

Ҳиндистондек катта бир ҳудуд учун учун катта муддат эмас. Эътибор берилса, урду тилидаги биринчи роман билан тамил тилидаги илк роман ўртасида ўн йиллик тафовут бор.

Ҳиндистоннинг турли миллий адабиётлари кесимида илк романнависларнинг асарлари тематикаси ўзининг миллий колорити, маиший турмуш муносабатлари ифодаси билан бир-биридан фарқ қилиши табиий. Шу билан бирга уларнинг муштарак томонлари ҳам борлиги уларни бир ўринда кўриш имконини беради. Илк романларнинг асосий мавзуларидан бири жаҳолатга қарши кураш, халқни маданиятга, маорифга чорлов бўлган. Бу асарлар хотин-қизларнинг саводини чиқаришни, келажак авлодни замонавий билим эгаси руҳида тарбиялашни, ижтимоий турмушда фаол бўлишликни астойдил тарғиб қилган.

Тамил адабиётига романнинг кириб келиши хусусида сўз борганда бу жанрнинг илк вакиллари ижодларига тўхталиб ўтиш жоиздир.

1826-1889 йилларда яшаб, ижод қилган Ведаянагам Пиллаи 1876 йилда ўзининг биринчи “Пиратапа Мудалиар Сариттирам” (Пиратап Мундалияр тарихи) деб номланган романини ёзди. У инглиз тилини яхши билганлиги ва инглиз расмийлари билан алоқада бўлгани учун инглиз романларининг жамиятдаги ўрнини яхши биларди. Шунингдек, бўш вақтларида одамлар романларни иштиёқ билан ўқишлари ҳам унга маълум эди. У тамил тилида романларга катта эҳтиёж борлигини тан олди. Унинг биринчи романи “Пиратап Мудалиар Чариттирам” анъанавий романга хос жиҳатларга эга. Унда бадавлат деҳқонларнинг оилалари, уларнинг истак–орзулари, қизиқишлари, майда жанжаллари, ижтимоий-маданий кадриятлари ёрқин тасвирланган.

Ўн йил ўтгач, 1887 йилда унинг иккинчи романи "Сукуна Сундари" ёзилди. Ведаянагам Пиллаи ҳар хил персонажларни яратди ва бу икки романда турли хил ҳис-туйғуларни, шунингдек, ахлоқий ва маданий- маърифий кадриятларни акс эттирди. Иккинчи романда қирол томонидан ўғирлаб кетилган қаҳрамон қочиб кетади. Охир-оқибат, қирол уни топишга муваффақ бўлади.

Биринчи романда воқеа қаҳрамон тилидан ҳикоя қилинса, иккинчисида муаллиф ҳикояни баён қилади. Иккала романда ҳам ақл-заковат, ҳазил ва мухтасар баён услуби мавжуд. Ведаянагам Пиллаи машҳур инглиз ёзувчиси Чарлз Диккенснинг услубидан чуқур таъсирланган. Унинг биринчи романида тамил тилида сўзлашувчи миллат зодагон оилаларининг фазилатлари ва

камчиликлари сатирик руҳда тасвирланган. Ведаянагам Пиллаи содда, халқчил тилда ёзган.

Ҳаётда бошқа касб билан машғул бўлишига қарамасдан айрим ижодкорлар тамил адабиёти ривожига ҳам ҳисса қўшишган. Шундай олимлардан бири Натеса Састри (1859–1906) эди. У халқ орасида энг кенг тарқалган ҳикоялар ва тарихий воқеаларни жамлаш билан бирга санскрит ва инглиз адабий асарларини тамил тилига таржима қилган. Ижодкор 18 та тилни билган. Асарлардан бири “Муттира Ракшасам” санскрит тилидан таржима қилинган. Шекспирнинг “Ўлчов учун ўлчов” ва “Ўн икки кеча” каби баъзи пьесалари тамил тилига таржима қилган. Бундан ташқари Натеса Састри романлар ҳам ёзган. Унинг илк романи “Динадаялу” 1900 йилда нашр қилинади. Натеса Састри таржима қилиш, ижод қилиш билан бирга забардаст этнограф ҳам эди. Бу соҳада унинг бир қатор илмий асарлари мавжуд.

Раҷам Айер (1872-1898) браҳман оиласининг вакили бўлиб ёшлигидан ҳинду динининг ақидалари билан яқиндан таниш бўлган. Мадрас коллежида ўқиб юрган вақтида инглиз адабиётига - Байрон, Шекспир, Китс, Шелли ижодига яқиндан қизиқади. У диний-фалсафий трактатлар, бҳакти шоирлари Камбан ва Таюманавар ижодидан таъсирланган ҳолда ўзининг илк романи “Камалампал Чариттҳирам”(“Камалампал тарихи”) ни ёзади. Ушбу роман “Вивеха синдамани” журналининг 20 та сониди (1893-1895) бўлиб-бўлиб нашр этилади. Роман адибга катта шуҳрат келтирди. 1896 йилда аллома Свами Вивекананд ёш ижодкорлар учун Ченнайда журнал ташкил қилади ва унга муҳаррар сифатида Раҷам Айерни таклиф қилади. Танланган номзод бу ишга муносиблигини ўзининг ижодида ва журналнинг ташкилий ишларида исботлай олади. Раҷам Айер 26 ёшида вафот этади.

Раҷам Айер ижодини мутахассислар ўрганиб чиққан ҳолда унинг ягона романи ҳақида шу фикрни ҳам келтирганлар: “...Камалампал Чариттҳирам” (“Камалампал тарихи”) тамил адабиётида “реализм даврининг дебчаси” деган фикрлар ҳам йўқ эмас¹⁴. Ушбу романда ўша даврдаги қишлоқ браҳманлар жамияти ҳаёти жуда қизиқарли ва реал тасвирлар билан ёритилган эди. Роман шу қадар машҳур бўлдики, китоб ҳолатида нашр этилгунча, маҳаллий нашрлар қайта-қайта нашр этдилар. Раҷам Айер жуда равон тилда ёзган эди. Унинг образни ифодалаш услуби ҳам ўзгача эди. Раҷам Айердек иқтидорли ижодкор ва файласуфнинг эрта вафот этиши тамил адабиёти учун катта йўқотиш бўлди.

¹⁴ Бычихина Л.В., Дубянский А.М. “Тамильская литература”, “Наука”, Москва, 1987 г. стр. 121

Ражам Айернинг замондоши Анантанарянан Мадавайя (1872-1925) нинг исмини иқтидорли романист сифатида тилга олиш жоиздир. Гарчи у ҳақиқий адабиётшунос бўлмасда, давлат ишидан ортган вақтларида инглиз ёзувчиларининг асарларини ўрганган, ватанпарварлик хусусида шеърлар, мақолалар ёзган. Кейинчалик романга қўл урган. Қишлоқ ва шаҳарликлар ҳаётини тасвирлашда моҳир ёзувчи эди. Унинг тамил тилида “Падмавати Чаритрам”(1898), “Мутуминакши”(1903) ва “Вижай Мартандан” (1903) романлари машҳур бўлди. Анантанарянан Мадавайя нафақат тамил тилида романлар ёзган, балки инглиз тилида ҳам бир қатор романлар ёзган: (“Тиллай Говиндан”(1903), “Сатъянанда” (1909) ва ҳкз. У ўз асарларида қишлоқдаги оғир ҳаёт, кастачилик ва жамиятнинг чиркин қирралари, хотин-қизларга бўлган адолатсизликни кескин қоралайди.

Тамил адабиётида роман жанрининг шаклланиши ва ривожланишига ҳисса қўшган кўплаб ёзувчиларнинг номларини келтириш мумкин. Чеклов нуқтаи назаридан ушбу мақолада Ведаянагам Пиллаи, Натеса Састри, Ражам Айер, Анантанарянан Мадавайяларнинг ижодини қисман ёритишга муваффақ бўлинди.

Ведаянагам Пиллаи, Ражам Айер, Натеса Састри ва Анантанарянан Мадавайялар ўз асарларида ўша даврдаги Тамилнаду қишлоқларида браҳманлар ҳаётини, уларнинг урф-одатлари ва эътиқодларини акс эттирадilar. Бу романларнинг замирида маънавий ва фалсафий оҳанглар, гендер муаммоси, қисман табиий ҳазил-мутоиба билан бир қаторда реалистик услубда баён этилган оддий инсон ҳаёти ётади.

Хулоса ўрнида шуни таъкидлаш жоизки, тамил адабиётида роман жанр сифатида XIX асрнинг учинчи чорагида, инглиз ёзувчилари орасида машҳур бўлганидан кейин бир асрдан кўпроқ вақт ўтгач пайдо бўлди. Бунга Ғарбда таълим олган тамиллар сонининг ўсиб бориши ва уларнинг таъсири ёрдам берган бўлиши мумкин. Шунингдек, роман жанрининг кенг ривожланишида хорижий романларнинг тамил тилига қилинган таржималарнинг ҳам ҳиссаси бор.

REFERENCES

1. Л. В. Бычихина, А.М. Дубянский. «Тамильская литература». Москва, 1987 г.
2. Современная индийская новелла. Москва, 1976 г.
3. Сб: «Проблемы индийского романа». Москва, 1974 г.
4. Сб: “Литература стран зарубежного Востока 70–х годов”. Москва, 1982 г.

-
5. Prof. T.P. Meenakshisundaran. A history of Tamil literature. Madras. 1965
 6. पूर्ण सोमसुन्दरम. तमिल और उसका साहित्य. नई दिल्ली. 1985